

CHRYSCIANSKAJA DVMKA

... „I ŽBIARE SWAJU PŠANICU
Ū HUMNO, A PAŠLEDKI SPALE
AHNIOM NIAŪHASNYM“.

(Mat. III, 12)

*****

ŽMIEST Nr. 6: 1) D. Aniško — Da ksiandzoŭ Palakoŭ, pracujučych siarod Bielarusau; 2) Ahulnaje paniaćcie Apolohietyki Chryścijanskaj; 3) Dr. M. A. — Boh; 4) Al. Smaleniec — Malitwa; 5) K. H. — Sw. Kazimir; 6) Chłopczyk z Wostraj-Hary — Jość daloka...; 7) Z relihijna-kaścielnaha žyćcia; 8) Josef Obr — Relihijnaja roŭnaduśnaść; 9) Chronika; 10) Kalendaryk; 11) Žarty; 12) Paštowaja skrynka.

Ab čym pisać u „Chr. D.“

„Chr. D.“ zdabyła značny lik padpišćykaŭ i pryčilnikaŭ, majučych časta wysokuju aświetu i zdolnaść da piara, ale nia majučych prywyčki pisać. Ad ich časta možna pačuć, što pisali-b jany z achwotaj u „Chr. D“, ale nia majuć ab čym. Dziela hetaha padajom da ich wiedama, što pisać da nas možna na rožnyja temy, majučyja značeńnie dla praŭdziwaj chryścijanskaj ideolohii i dla chryścijanskaha žyćcia praktyčnaha. Woś-ža pažadany artykuły z Teolohii, Filozofii i Ascetyki na temy ab sprawach bolš żywych i sučasnych, z Socyjolohii — ab sprawach hramadzkich u światle nawuki Chrystusa, z Historyi ahulnaj Kaścioła — ab značeńni Chryścijanstwa dla cywilizacyi i kultury, z Historyi Kaścioła ŭ Litwie i Bielarusi — ab Unii, z Liturhii — ab rožnych uračystaściach, abradach i ich značeńni, ab pašyreńni św. Ewanelii siarod pahancaŭ, ci ab misijach, a tak-ža pažadana pisać na rožnyja temy biahučyja, majučyja suwiaz z relihijaj i Kaściołam.

I šmat ab čym inšym pisać da nas možna, znajučy kirunak naš i majučy achwotu. A dziela dobra bielaruskich katalickich ideałaŭ da hetaj pracy bracca treba.

Pawažanyja hramadzianie padpišćyki „Chr. Dumki!“

Wypuskajem my ŭžo ŭ świet 5-ty numar našaj časopisi. Znašlija ludzi, jakija, dobra rozumiejučy jaje potrebu i waźnaść, prysłali nam nia tolki padpisku, ale šmat bolšuju hrašowuju dapamohu. Takim čynam hetyja našy pryjacieli dali nam mańčymaść istnawać dalej. Ale jość značny lik padpišćykaŭ „Chr. Dumki“, jakija pāprasiušy nas wysylać im hazetu na probu, chutka abiacajučy prysłać padpisku, dahetul maŭčać i nie prysylajuć ničoha. Woś-ža ŭsich hetych asob wietliwa prosim jaknajchutčej abo prysłać nam naleźnyja hrošy, abo piśmom pawiedamić nas ab swajej admowie być padpišćykam „Chr. Dumki“. U praciŭnym wypadku my budziem zmušany sami spynić wysyłku našaj časopisi asobam nie aŭlaciušym padpisku. Dyk zaklikajem da spaŭnieńnia swajho abawiazku!

Redakcyja „Chr. Dumki“.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI.

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod . . . . . 8 zał.
na paŭhoda . . . . . 4 „
na 3 mies. . . . . 2 „
na 1 „ . . . . . 80 hr.

ABWIESTKI źmiaščajucca tolki na WOKŁADCY.

Kaštujuć: Celaja staronka 80 zał.
 $\frac{1}{2}$ „ 40 „
 $\frac{1}{4}$ „ 20 „
 $\frac{1}{8}$ „ 10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

A dras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikołaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3).

Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

*****

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I.

WILNIA, 20 SAKAWIKA, 1928 h.

Nr. 6.

Da ksiandzoŭ Palakoŭ, pracujučych siarod Biełarusaŭ.

Prysudam Božaha Prawidu pastaŭlenu Wy da pracy duchoŭnaj pamiż našym biełaruskim narodom, jaki ciał pier pierażywa je swajo adradžeńnie.

Čas wielmi adkazny, bo jakraz ciał pier biełaruski narod musić wytrymywać najbołšy napor niawieru. U hetu chwiliu Wam prypała pracawać pamiż našym narodom. Heta chwiliu suświetnaha značeńnia. Uważajcie-ż tady, moža tut kryjucca dla Was asabliwyja zadañni!

* * *

Adradžeńnie biełaruskaha narodu — heta sprawa wielmi dobraja, sprawa nieabchodnaja dla ščaćcia hetaha narodu. I koždy, chto nie škaduje druhomu żyć na świcie, hetaj sprawie budzie spryjać. Bo, jak koždy čaławiek paasobny, jak koždy narod ceły choča żyć, choča razwiwacca, — tak i naš narod biełaruski choča żyć świedamym życiom, kab iści za suświetnym postupam. Tak! Pryjšoŭ čas biełaruskaha adradžeńnia, a praca dziela hetaha adradžeńnia wynikaje z chryścijanskaj pawinnaści: „rabi dobra“.

Dzie-dzie, a ŭžo z boku pradstaŭnikoŭ našaje boskaje relihii my chacieli-b spadziawacca spahadnaści. Adnak, jak-ža-ż sumna, što niekatoryja z Was časta woraža adnosiacca da sprawy biełaruskaha adradžeńnia!

I čamu-ż heta? Jaki adkaz tut moža być z punktu hledžańnia našaha Katalickaha Kaścioła? Ci-ż my mylajemiesia, ličačy našu sprawu dobraju?

Moža takija swaje adnosiny da biełaruskaha ruchu Wy tłumacyste tym, što jon pajšoŭ nie saŭsim tajeju darohaju, jakoju jści pawinien. Moža jano i praŭda, što hety ruch pad naporam kamunizmu musiŭ krychu jamu paddacca.

Ale tut uważajcie! Ci nia budzie heta i Wašym abawiazkam, kab jaho sprastawać, kab dać jamu kirunak chryścijanski. Bo nie patrabujuć zdarowyja lekara, ale chworyja, jak kaža Św. Piśońnie.

Dalej, biełaruskaja mowa ahułam kažučy, nie dapuskajecca da ŭżywańnia ŭ kaściołach. Tut u nas nia ličycca patrebnym karystać hetaju mowaju dla apawiadańnia Dobraje Nawiny, a tam na Uschodzie balšawiki ŭżywajuć jaje dla prociŭrelihijnaj ahitacyi. Jany dabyli hetaje aružža, kab wajawać prociŭ Boha, a nam tut niamožna hetaha aružža wyniać z pochwy ŭ abaronie Boha.

Jašče dajecca zaŭważyć, što niekataryja z Was ličać Biełarusaŭ Palakami. Moža Wy ŭ hetym wypadku dumajecie tak dziela taho, što niekatoryja Wašy parachwijanie Biełarusy haworać da was siak-tak pa polsku; moža dziela taho, što jany pa swajej niaświedamaści časta nawat i nazywajuć siabie Palakami. Ale-ż nia moža być dokazam toje, što haworać niaświedamyja ludzi. Koždy z Was sam maje rozum i lohka Wam wiedać, što

„Ad Dźwiny i da Prypieci,

„Ad Dniapra da Buhu wod —

„Adnej maci żywuć dzieci:

„Biełaruski żywie rod,

Jak hawora adna naša pieśnia.

Nia možna Wam i ŭ hetaj rečy paddacca fałšawi, ale treba, kab praz Wašyja słowy, praz Wašyja adnosiny da nas prabiwalaśia samaja praŭda, bo Wy słuhi Adwiečnaje Praŭdy.

Ja — hrešnik niahodny — niawart, kab dawać Wam niešta padobnaje da napaminańnia, ale čujusia, što mušu hawaryć heta: zmušaje mianie dabro katalickich ideałaŭ.

D. Aniśko.

Ahulnaje paniaćcie Apolohietyki Chryścijanskaj.

II.

Apolohietyka, jak nawuka, zajmaje ũ studyjach relihiynych specyjalnaje miesca, maje swajo označanaje pole. Apolohietyka nie zajmajecca ũsim, a ũsim-čysta, što zwiazana z relihihaj chryścijanskaj, jana maje swaje označanyja pytaŭni i zajmajecca wyklučna imi.

Pradstaŭma sabie nahladna zadaču Apolohietyki wo hetakim sposabam.

Chočam niejakamu mała-bywałamu čaławieku pakazać slaŭny hetak zwany Brytiš-muzej u Londynie; chočam uwiaści jaho tudy, kab jon tam pierahledziŭ bahatyja, waźnyja archeolohičnyja raskopki staradaŭnaj Asyryi, Ehiptu i inšych krajoŭ, bo ũważajem, što ũsio heta budzie jamu wielmi karysnym, a nawat i patrebnym.

Ale na našu prapazycyju heny čaławiek za-jaŭlaje: „U muzej waš ja jsci i nia dumaju, dyj znać jaho nie chaču. Hetakija sprawy mianie nia cikawiać, u ich ja naahuł sensu nijakaha nia baču“.

Što-ž na takuju hutarku rabić nam astajecca? Nia-ŭžo-ž usio kinuć, dy adwiarnucca? Nie. My nie zrakajemsia swajoj prapazycyi, tolki padychodzim užo ciapier krychu inakš. Užo my nie prapanujem jamu pajsci z nami ũ heny londanski muzej; ciapier my prosta pačynajem jamu dakazywać, što ũ świeci kulturnym, u świeci nawukowym archeolohija naahuł, jak nawuka, jak šwiedak staradaŭnaści, maje wializarnaje značeńnie, ihraje paważnuju histaryčnuju rolu.

Dakazywajućy, my pierakanali henaha čaławieka. Pieršaja pieraškoda, pieršaja apora z jahonaha boku ŭžo złomana. Prystaje, hodzicca z nami. Adnak-ža jechać u London usiožtaki jašče adka-

zywajecca. I čamu? Bo niejaka sumniewajecca, nie dawiaraje, kab heta Anhlijcy sapraŭdy adkapać mahli niešta takaje staradaŭna-histaryčnaje, a znajšoŭsy nawat, kab zdoleli prywiaści aź siudy ũ London.

Dakazywajem, što i heta mahčymaja reč, chacia — wiedama — padčas bywaje i duža nialohkaja. Hodzicca z nami i tutakaj. Pryznaje, što z dawien-daŭnych časoŭ zasypanyja i zabytyja ludźmi harady, pałacy, mahilniki mohuć — dzia-kujućy raskopkam — hlanuć na świet dzienny i što nikatoryja, a nawat mnohija z waźniejszych rečaŭ mohuć być pierawiezienyja ũ roznyja muzei, nawat i ũ najbołš dalokija ad miesca raskopak.

Ale jechać u londanski muzej jašče nie zhadžajecca. Užo zdajecca, čamu-ž tut nie? — „Bo mahčymaść — kaža — mahčymaściu, ale sprawa ũ tym, ci heny sam londanski muzej faktyčna i zmiaščaje ũ sabie tyja archeolohičnyja zabytki, ci časam niama-ž tut niejakaha padłohu, niejkaŭ many, ci možna zawieryc, što ũsio, što tam znachodzicca, užo tak zusim i zhadžajecca z praŭdaj?“ — Dakazywajem, što firma londanskaha muzeju jość wielmi salidnaja, paważnaja, dakazywajem jamu, što dyrekcyja muzeju maje dobraje pašwiedčańnie ad dziaržawy, ad uradu i što wučonyja ludzi świetu cełaha nie mahli-tak biazkrytyčna ni z taho ni z siaho prydać jamu takaje wialikaje značeńnie, jakaje sapraŭdy jon maje siahońnia ũ świeci kulturnym.

— „Ciapier — kaža — dyk ja ŭžo zrazumiě ũsio, ciapier mnie jasna, čamu spakojna mahu adwiedać najbahaciejšy muzej u świeci. Firma paważnaja, sprawiadliwaja falšywym materyjałam tarhawać nia budzie“.

Z hetaha przykładu piarojdzjem da sprawy našaj relihiynaj. Niešta padobnaje, amal nia toje-ž zaŭważym i tut.

Dr. M. A.

BOH.

Paniaćcie ab Bohu jość tym skryžawańniem, dzie zbiahajucca ũsie ścieżki dumak ludzkich: i najelementarniejšaja dumka dzikara tudy biażyć, i najwialikšaja myśl čaławieka cywilizawanaha. Usiudy, zaŭsiody i ũsie narody Boha przyznawali, a siahodniašnja dośledy nawukowyja sčwiardžajuć, što čym prymityŭniejšy, dzičejšy narod, tym čyściejšaje, mienš hruboje paniaćcie ab Bohu zachawaŭ. Niedawierstwa było i jość pładom sapsutaj kultury, dyj zaŭsiody było i jość wielmi małym procentam usiaho rodu čaławiečaha i to pierachodnym—heta znača: pajaŭlałasia i prapadała. Dyj za našych dzion stolki jość ludziej, što pierachowareŭsy na „niedawierstwa“, jak na wodru ci wospu, ciapier ciešacca dobraj, zdarowaj wieraj. A peŭnie-ž jość i takija, što jašče chwarejuć. I hetyja, jak ludzi chworyja na biełuju haračku, lotajuć i kryčać: „niama Boha!“

A ci jość-ža Boh?—saŭsim słušna pytajuć mnohija. Zależyć, što my pad imiem Boha razu-

miejem: kali štoś niesuraznaje, durnoje, to takoha boha napeŭna niama, abo jość tolki ũ našaj haławie i nidzie bołš, a kali toje, što pad imiem Boha razumieje chryścijanskaja nawuka—to taki Boh jość i nie zależyć ad hałasawańnia ludzko-ha, ad taho, ci čaławiek heta przyznaje, ci nie. Kab heta ũsio lepš uciamić, dyk woś my ũ „Chr. Dumcy“ i padumajem ab Bohu:

1. Što, kaho nazywajem Boham?
2. Ci Boh jość?
3. Jak raźwiazwać tyja trudnaści, katoryja mučać čaławieka, kali jon nia ũmieje pahadzić žyćcia z Boham?

I. ŠTO ABAZNAČAJE PANIAĆCIE BOH?

Kab spraŭniej razabracca ũ hetym pytaŭni, katoraje abyjmaje tak wializny materjał, razabjom usio heta na try adziely:

- a) narodnaje paniaćcie Boha,
- b) nawukowaje paniaćcie Boha,
- c) chryścijanskaje paniaćcie Boha.

a) Narodnaje, popularnaje paniaćcie Boha.

Kab dawiedacca, što ũsie narody pad imiem

Widzim niejkaha mała świedamaha ũ relihijnej sprawie, a mo' i zusim niawierujučaha čaławieka. Znajučy praŭdziwuju wartaść wiery chryścijanskaj, chočam uwiaści jaho ũ Kaścioł Boży, dzie-by jon, jak rozumna, krytyčna świedamy relihijny čaławiek, moh znajści sabie šmat karysnaha, a nawat i nieabchodna patrebnaha ũ sprawie ũlasnaha zbaŭleńnia.

Na našu prapazycyju ũstupić u Kaścioł Boży, jon nam adkazywaje: „Ničoha z taho nia budzie, bo Kaścioł heta ũžo niejkaja sprawa relihijnaja, a ja relihijaj naahuł nie zajmajusia, jeju zusim nia cikaŭlusia, u joj sensu nijakaha nia widžu“.

I jak-ža-ž tut zrabić jaho chryścijaninam katalikom, kali jon naahuł adkazywajecca być relihijnym? Prychodzicca tady pakinuć pakul-što ũ staranie sprawu Kaścioła, a ũziacca dakazywać waźnaść, patrebnaść *Relihii* naahuł. Wo dzie pieršy krok u abaronie wiery praŭdziwaj, wo dzie pieršy punkt Apolohietyki Chryścijanskaj — *Relihija*.

Zhadžajecca z nami, pryznaje patrebu relihii, bo i jak-ža inakš, kali ũsia pryroda wiadzie nas da Boha, kali ũ dušy ũlasnej tak wyrazna čujem hołas Jahony!

Hodzicca być relihijnym, ale na-stolki, u takich miežach, na-skolki rozumam adnym uciamić zdolaje swaje adnosiny da tworčaj pryčyny ũsiešwetu — Boha.

Chryścijanstwa-ž pryniać nia choča, bo heta relihija takaja, dzie Boh abjaŭlajecca nie ũ adnej świedamaści ludzkoha pačućcia i paznańnia, ale pobać hetaha wyjaŭlaje siabie, swaju wolu ludziam cierz niejkaha swajho pasiarednika, prakora. — „Nia widžu, kaža, mahčymaści pierakanacca ũ praŭdziwaści hetkaha boskaha pasłanika, a zatym i relihii chryścijanskaj, jak hetakim paradkam abjaŭlenaj, ja pryznać nie mahu“.

Dakazywajem tady mahčymaść i značeńnie relihijnaha Abjaŭleńnia Božaha.

I heta budzie druhi krok u abaronie wiery chryścijanskaj i adnačasna druhi punkt Apolohietyki našaj — *Abjaŭleńnie Božaje*.

Ale nie na hetym kančajecca hutarka naša z henym čaławiekom. Jaho akančalna my jašče nie pierakanali. Bo pryznaŭšy relihijnaje abjaŭleńnie Božaje, jak mahčymaść, jon hetym samym jašče nia hodzicca, kab naš chrystyjanizm faktyčna i byŭ hetkaj relihijaj abjaŭlenaj. Mała-ž dzie jakaja relihija zasłaniajecca abjaŭleńniem Božym!

Prychodzicca dakazywać, što Božaje abjaŭleńnie sapraŭdy akazałasja ũ relihii chryścijanskaj, i što zatym jana i tolki jana adna jość z woli Božaj relihijaj sprawiadliwaj.

Ale nie kaniec i na tym. Relihija chryścijanskaja moža być praŭdziwaj, ale ciapier dzie-ž jaje šukać? Nia ũžo-ž tolki wyklučna ũ Kaściele katalickim? Bo da praŭdziwaści relihii chryścijanskaj šmat jakaja wiera maje pretensyju. Kudy-ž treba tady pawiarnucca?

Wo tut i pradstaŭlajem jamu Katalicyzm i dakazywajem, što ũ katalickim kaściele i tolki ũ im wiera chryścijanskaja znajchodzicca sapraŭdy poŭnaj i čystaj.

I tut budzie apošni krok u abaronie wiery našaj i adnačasna 4-ty punkt Apolohietyki Chryścijanskaj — *Kaścioł Katalicki*.

Ad hetaj sprawy my pačali hutarku z našym čaławiekom, zaachwočwajučy jaho ũstupić u Kaścioł Boży, na hetym pytańni i zawiazywajem jaje i kančajem.

„Ciapier ja rozumieju — jon kaža — i aceniwaju wartaść taho ũsiaho, što ũ Kaściele znajchodzicca. Hetakaja firma paważnaja, abapiortaja na boskaj mocy Chrystusa, Kaścioł Boży, falšu nijakaha ũ sabie źmiaščać nia budzie. Rozum mnie kaža tudy ũwajści, spakojna ũsio pry-

Boha razumieli, treba było-b iści ũzdoŭž (u historyju) i ũšyr (u geografiju) pa świecie i pytacca ũsich, jak roźnyja plamiony, narody Boha nazywajuc i jak jaho rozumiejuć, jakija jany robiac padabienstwy, i što hetym choćuc wyrazić. Ale heta niemahčyma, dyj niepatrebna. Chopić nam dla našaj mety paznać u najboliej wiadomych narodaŭ nazowy Boha i sposaby zmysłowaha pradstaŭlańnia Boha.

Pačniem ad našaha sławianskaha słowa Boh. Što jano znača? Boh—znača bahaty. Bahaty— ũ najciašniejšym sensie aźnačaaje taho, chto maje mnoha hrošaj. Majučy mnoha hrošaj, moža ũsio zdabyć; znača, bahaty toj, katoramu ũsiaho chwataje. U sensie najabšyrniejšym słowa—niama nikoha bahataha na świecie, bo koźnamu čahoniebudź nie chapaje, a Boh jość bahaty i to Jon adzin tolki bahaty— ũ najpaŭniejšym sensie— ũsio maje biez hranic. Słowa Boh (ad stara-indyjskaha bhagas i ad stara-perskaha baga) znača tak-ža mahutny, waładar. Cikaŭna tut toje, što Sławianie hety bok — bahaćcie i mahutnaść u Bohu bačać, bo im musić heta najboliej padabajecca.

Woźmiem ciapier nazowy ramanskich naro-

daŭ, a tak-ža Hrekaŭ i razam Litoŭcaŭ i Łatyšoŭ Deus (deivos, deievos) znača pramianisty, jasny, świetły. Jość na świecie jasných, świetłych račej mnoha, ale susim jasnaj, absalutna świetłaj niama. Takim jość tolki Boh. Jon pajpramianisćiejšy, najšwiatlejšy. Dyk charakterna, što daŭniejšych Hrekaŭ, a pašla rymłanaŭ i inšych zachopliwala najbolš świetłaść.

Znajem niamieckuju nazowu Boha — Goth. Ad jakoha słowa pachodzić Goth — nawuka dabicca nia moža. Mnohija kažuć, što słowa heta znača čysty. Što takoje čystaja wada, chleb, śnieh, sumleńnie, dumki i h. d. wiadajem usie — heta takija rečy, u jakich niama nijakaj niepatrebnej damieški taho, što da hetaj rečy nie należyć. Ale wiadajem tak-ža, što saŭsim čystaj rečy, kab na joj ani najmienšaj pylinački nia było, niama na świecie. A Boh čysty—i Niemcy, što lubiac paradak, čystatu Boha čystym zawuć—čystym absalutna — biez damieški čaho-niebudź, biez damieški słašaści, hranic i h. d.

Narod żydoŭski maje dźwie nazowy Boha: El (Elohim) i Jahve, a ũ žyćci štodziennym ũzywaje Adonai (Hospad). El (assyryjskaje Il, Ilu,

znać i pryńać i karystacca z usiaho dzieła zbaŭleńnia duży swajoj“.

Znača, wo jakija pytańni religijnyja ūchoziać u skład Apolohietyki Chryścijanskaj:

I Relihija.

II Abjaŭleńnie Bożaje.

III Chrystyjanizm.

VI Kaścioł Katalicki.

Malitwa

(z Henryka Sienkiewicza).

... Panie, Ty wiedaješ, što značyć mučycca, bo Sam mučyŭsia za winnaści ludzkija na kryży ...

... Za tym ja pryńašu Tabie akrywaŭlenaje serca majo i kala prabitych noh Twaich malu paškadawać mianie...

... Ja nie kažu da Ciabie: adyjmi bol moj, ale prašu, kab Ty daŭ mnie siły wytrywać jaho...

... Bo ja žaŭnier i słuha Twój, o Panie, i žadaju wiečna służyć Tabie i Matcy majoj Baćkaŭščynie ...

... Ale jak-ža ja mahu zrabieć heta, kali zlujecca serca majo i kwolicca ruka maja ...

... Dyk zrabie-ż hetak, kab ja zabyŭsia ab samym sabie i tolki ab sławie Twajej i ab ratunku Matki majoj pamiataŭ, bo heta, daloka waźniej, jak mučeńnia takoha marnaha rabaka, jak ja ...

... I ūzmacni mianie, Panie, u siadle maim, kab zmahajučysia z worahami, ja dasiahnuŭ słaŭnaje śmierci i znajšoŭ wiečnaje żyćcio ...

... Praz Twój ciarniowy wianok, pasłuchaj mianie, Panie ...

... Praz ranu ū baku Twaim, pasłuchaj mianie Panie ...

... Praz prabityja ćwiakami ruki j nohi Twa-je, pasłuchaj mianie, Panie ...

Pierakłaŭ Al. Smaleniec.

tatarskaje Allah) znača mocny, usiemahutny. Usiemahutnaści (biaz słaabaści) na świecie niama — i Żydy bačać jaje tolki ū Bohu. Jahwe znača — toj, katory jość. Kali z nas kaho spytajuć — chto ty, my nie adkażam prosta: ja jość, ale każam: ja jość taki i taki. Čamu? Bo ū nas paŭnaty byćcia niama. Na świecie jość tolki heta, abo henaje, a nia prosta jość, byt (sutnaść). A Boh jość i tolki Jon adzin jość sapraŭdy ū cełaj paŭnacie bytawañnia, biez ahraničeńnia, biez pačatku i kanca, bo kab mieŭ abo pačatak abo kaniec, — nia byŭ-by jość, ale byŭ by toj, katory pačaŭsia, abo toj, katory skončycca. Takimi jość usie rečy, a tolki Boh jość. Niadarma, kali Majsiej pytaŭsia Boha, jak maje adkażać tym, da kaho pojdzie, Boh skazaŭ: idzi i każy, što Ciabie pasłaŭ toj, katory jość. (Ex. 3, 15).

Kab hetak praśledzić usie nazowy Boha ūsich narodaŭ, my-b ubačyli, što ūsie narody, zależna ad swajho charakteru praz słowa Boh, rozumiejuć štoś naj... naj... najbahatšaje, najświatlejšaje, najčyściejšaje, najmahutniejšaje, najwyšejšaje... i što tolki adno sapraŭdy

Św. Kazimir.

Św. Kazimir byŭ synam Kazimira IV Jahiel-lona, Karala Polskaha i Wialikaha Kniazia Litoŭskaha i Alźbiety Austryjackaj, dački cara Alberta II.

Naradzŭsia św. Kazimir u Krakawie 3 kast-ryčnika 1458 h. Bolšaju časć swajho żyćcia prawioŭ u Wilni, u Karaleŭskich Miednikach i ū Ho-radni. Wychawany byŭ u paboźnaści.

Sw. Kazimir, jak karalewič, chacia moh żyć u bahactwie i roskaży, ale tak nia żyŭ, bo znaŭ, što ūsie radaści i bahactwa hetaha światu ničym jość u paraŭnańni z wiečnaściam

Nikoli nie chadziŭ na zabawy, a tolki maliŭsia. Malitwa była dla jaho adzinaj uciechaj i raz-ryŭkaj. I kali św. Kazimiru radzili i čym druhim zajmacca, a nia tolki malitwaj, jon adkazwaŭ, što dla jaho prabywańnie ū kaściele zamianaje dworskija zabawy i palawańnie, katorymi rawieś-niki jaho z wialikaju achwotaju zabaŭlalisia.

Tak wialikaje mieŭ Jon nabaženstwa da Chrystusa ūkryżawanaha, što kali razmyślaŭ nad tajnicami muki Jaho, plakaŭ horkimi słaźmi i ūpa-daŭ u zachopleńnie. Takoje samaje mieŭ św. Kazimir nabaženstwa i da Matki Bożaj. Nazy-waŭ Jon Jaje swajeju najmilejšaj matkaj.

Byŭ Jon tak-ža apiekaj i miłaściam dla ludziej biednych, dla katorych, možna skazać, byŭ praŭ-dziwym baćkam. Mała taho, što ūspamahaŭ ich hrašmi, ale pazwalaŭ im nawat prychozić da swaho pałacu, nia tolki ū dzień, ale i ūnočy. Adnym słowam, koźny biedny, katoramu tolki zdaryłasia jakaja waźnaja patreba da św. Kazimira, moh dajści da jaho ū koźnaj pary. A kali pačuŭ, što jak i biedny chwareje, tady sam da jaho jšoŭ i ūsłuhiwaŭ jamu.

Daremna zakidali św. Kazimiru, što rabić takija ūsłuhi biednym nia wypadaje asobam z karaleŭskaha rodu. „Niama ničoha hanarawiej-

jość — paŭnatoju byćcia, čym ništo inšaje na świecie pachwalicca nia moža.

Mowa ludzkaja, jakaja Boham zawie štoś biez hranična daskanalnaje, wučyć naś mnoha. Nia mienš wučać i sposaby roźnyja i wysilki, jak Boha predstavieć nahladna. Hrecki Ziawies hra-maŭladny, litoŭski Perkunas, sławianski Świeta-wid (čatry twary maje), indyjskija roźnyja bahi, što majuć pa 12 par ruk z koźnaj starany, abo kruhom usiudy wočy — haworać sami za siebie. Majućy adno abličča, dwoje wačej, dźwie ruki, nahi i h. d. my mała bačym, mała možam, mała asilim, a Boh saŭsim inakš: usio bačyć, usio mo-ža zrabieć, usiudy dajści i h. d.

Takim čynam, nať pamyłki ludzkija, nať bałwachwalstwa, nať najniżejšyja formy religii świedčać ab Bohu, što Jon jość čymś Naj... Tut mimawoli prypaminajecca wialiki twor nia-mieckaha paeta Goethe'ha „Faust“. Kali doktor Faust spytaŭ čorta, chto jon taki, toj adkazaŭ: Ich bin ein Theil von jener kraft, die stets das Bösewill und stets das Gute schaffft — ja jość časć toj siły, katoraja zaŭsiody choča twaryć zło, a zaŭsiody tworyć dabro.

šaha dla karalewičaŭ, jak służyć Chrystusu ŭ asobach biednych" — adkazwaŭ Jon.

Św. Kazimir pastanawiŭ prażyć ŭ cncocie čystaci, jakuju praŭdziwa da śmierci zachawaŭ. Scierahućy hetaj cnoty, staraŭsia jak najbolš mućyć swajo cieła, admaŭlajućy jamu zwyczajnych vyhodaŭ i pościaćy. Spaŭ na hołaj ziamli pry lożku bahata zaslanym. Časta ŭ noćy abchodziŭ kaścioły pa mieście, a nawat časta i zimoj prad zamknionymi dźwiaryma kaścioła maliŭsia, ležaćy kryżam.

Starejšy brat św. Kazimira Ŭładysłaŭ staŭ karalom Českim. Takim čynam pa śmierci Kazimira IV, karaleŭski tron mieŭ pierajści na św. Kazimira. Adnaŭo razu służba dworskaja žadajućy prypadabacca światomu Kazimiru prypomniła jamu ab tronie, jaki čakaje na jaho. Na heta Jon skazaŭ: „ja karaleŭstwa hetaha świetu nie chaću, a chaću taho karaleŭstwa, jakoje Chrystus praz swaju muku dla mianie pryhatowiŭ, dawoli dla mianie budzie, kali ja nad saboju panam budu“.

Pamior światy karalewič u Horadni, 4 saka-wika 1484 h. majućy dwaccać piac hadoŭ.

Pa śmierci cieła Jaho pierawieziena było da Wilni i pachawana ŭ katedry.

Za časaŭ Zyhmunta III i Ŭładysława IV była zbudawana tam na čeść św. Kazimira asobanaja kaplica, dzie i prabywaje jaho cieła. Adkryŭšy trunu pa 122 hadoch, znašli cieła jaho ŭ poŭnaj cełaści, a tak-ža i wopratku, u jakoj byŭ pachawany. Čeść da św. Kazimira rasła i zdaralisia cudy.

Dziela hetaha Papieź Lawon X zalićyŭ jaho ŭ 1522 h. da liku światych, a papieź Klemens VIII u 1602 h. dazwoliŭ abchodzić uračystaść św. Kazimira 4 saka-wika i ŭstanawiŭ asobnaje da jaho nabaženstwa.

Św. Kazimir, jak pachodziaćy z rodu Jahielly Wialikaha Kniazia Litoŭskaha, słušna ŭważajecca patronam našaha kraju.

K. H.

Jość daloka...

Jość daloka za lasami

Pieknaja dalina;

Miż palami i sadami

Jość wiasiołaja miaścina.

Tam nad rečkaju małoju,

Pad cianistymi wiarbami

Rodnu, miłu wiosku maju

Z darahimi mnie bratami.

A za wioskaju na horcy

Try kryży jość pry darozie,

Tolki-ż kožny z henaj trojcy

Pry swajoj staić biarozie.

Pieršy ŭžo stary j kulhawy —

Jon na młyn naś pahladaje,

Sparachnieŭšy i dziurawy

Wiek swoj doŭhi dażywaje.

Druhi nowy i pryhoży

Niedzie ŭ pole, ŭ les hladzić,

A na jom-ža prykaz Boży

Jasna pisany žaŭcić.

Treci piekny, bo z wiankom,

Šyršu ŭžo apieku maje,

Bo tak nočaj, jak i dniom

Celu wiosku abyjmaje.

„Ad wajny, ahniu, ad zmory,

Boža, nas Ty ścieraży!“

Hetak nam jon ūsim hawora,

Tak čytajem na kryży.

I stajac jany, jak świedki,

I hladziac na rodny kraj:

„Boža, daj-ža, kab paletki

Krasawališ sčaćciem — daj!“

Chłopczyk z Wostraj-Hary.

Niešta padobnaje i z čaławiekam: choć čaławiek i ŭpadaje ŭ zło, u pamyłki, adnak hetym samym ab Bohu świedčyć, ci choča ci nia choča. Na t niedawierak zapiarečwaje istnawaŭniu Boha swaimi sławami, a čwierdzić ab Im swaim istnawaŭniem.

b) Nawukowaje paniaćcie Boha.

Raźbirajućy, pahłyblajućy, abrablajućy paniaćcie, jakoje stwaryli ab Bohu rožnyja narody, nawuka, filozofja, asabliwa chryścijanskaja, dajšla da wyrableŭnia ab Bohu paniaćcia nawukowaha. Na pytaŭnie: što, chto jość Boh, hetaja nawuka adkazwaje tak: Boh jość byćcio samaistnaje (esse subsistens). Ničoŭha, nikoli i nidzie samaistnaha nia było, niama i nia budzie, akramia Boha. Ty, jon i ja nie samaistnyja, usie rečy nie samaistnyja, ani sonca, ani ziamla, ani źwiery, ani duchi, ani ŭwieś świet razam, bo ča-ŭho niama ŭ składnych čaścicach, — niama ŭ sumie ich. A Boh samaistny i dziela taho da Boha nia možna prykladać ani našaha sposabu myśleŭnia, ani bytawaŭnia ahraŭčanaha, nia možna stawić pytaŭnia, adkul Boh uziawšia, ani kudy

idzie; nia dziela taho, što Boh hetakaha pytaŭnia baicca i adkazać nia zmoža, ale dziela taho, što heta praciŭna lohicy z našaj starany, bo kali Boh jość byt samaistny, to Jon nia moh pačynnacca, nia moža mieć kanca, mety i h. d., słowam, našaj, ziamnoj, ludzkaj mierki da Boha prykladać nia možam, ludzkim łokciem Boha nia źmierym, a našy wielmi mudryja pytaŭni: adkul, našto, kudy — dobyja tolki dla hetaha świetu, katory samabytnym nia jość.

Takim čynam Boh jość tym, što pierawyšaje ūsiakuju dumku ludzkuju. Kab sabralisia najmahutniejšyja hałowy rodu čaławiečaha ūsich časaŭ i mijaŭscoŭ i zaprasili da siabie ūsich duchaŭ i raili nad tym, što jość Boh — ani achapić, ani wyrazić nia zdolejuć, bo ūsie jany razam nie samabytnyja, a Boh tolki adzin jość, katory jość samabytny. Dziela hetaha niekatoryja bahasłowy, razwažajućy ab Bohu, stwaryli tak zwana niamoje bahasłouje z pryčyny niewyraźalnaści Boha ludzkimi sławami. Najlepšaja, kažuć, haworka ab Bohu — maŭčaŭnie. Ale, lašnie, kab da hetaha maŭčaŭnia dajści — patrebna bahasłouje i ūsiakaja inšaja nawuka.

Z religijna-kaścielnaha žyćcia.

Stan katalictwa ũ Indyi, Birmie i Cejlonie wyhladaje hetak: Lik katalikoŭ 3.242.000, usia misyjnaja terytoryja maje 10 kaścielnych prawincyjaŭ, u jakich jość 10 archidyecezyjaŭ, 29 dyecezyjaŭ, 3 wikarjaty i 2 apostalskija prefektury. Usiaho duchawienstwa naličajecca 3,444, z jakich da 2.000 stanowiąć duchoŭniki tamtejšaj narodnaści.

Misyjnaja katalickija ũniwerstytety. Ahu-łam katalicki kaścioł maje 11 misyjnych uniwersytetaŭ: 1 u Syryi, 6 u Indyi, 3 u Kitai i 1 u Japonii. Lik słuchočoŭ u ich nastupny: u Bejrut (Syryja) 403, Kalkuta 787, Bombay 956, Mangalove 393, Trychinopuly 996, Madras 278, Palamcottah (Indyja) 248, Šanchaj 403, Tiensin (Kitaj) 100, Tokio (Japonija) 150.

Rodnaja mowa i religija. Niekalki tydniaŭ tamu, šyrokawiedamy prałat dr. Seipel, kancler Austryjacki, padčas swajaho prabywańnia ũ Prazie pračytaŭ lekcyju na temu: „Religija i narodnaść“, u jakoj miž inšym skazaŭ: „Matčynaja mowa jość pieršaje i najhałaŭniejšaje sredstwa da wyrablenńia swietahladu, bo mowa heta jość žwiazanaj z skarbami kultury mnohich wiakoŭ narodu“. — Madryckaja (Hišpanija) časopis „El Debate“ pawiedamlaje ab prawincyjanałnaj naradzie katalickich biskupa Kataloncaŭ. Na hetaj naradzie pryńiata pastanowa, kab nawučańnie religii ũ katalonskich dyecezyjach adbywałasja ũ rodnaj katalonskaj mowie, a nie ũ hišpanskaj uradowaj.

Studenty kataliki ũ Japonji. U Japonskim dziażžaŭnym Uniwerstytecie ũ Tokio paŭstaŭ sajuz Studentaŭ katalikoŭ, kiraŭnikom jakoha jość wiedamy katalik Japoniec Kotaro Tanaka, profesar prawa. Jak apiakuny i daradcy hetaha sajuzu z'jaŭlajuca niekatoryja ksiandzy japonskaj narodnaści.

Arhanizacyja studentaŭ katalikoŭ u Hišpanii. Katalicki ruch siarod studentaŭ Hišpanii raźwiwajecca pamysna. Studenty kataliki arhanizawany tam u adzin wialiki sajuz, jaki abymaje ũsich studentaŭ katalikoŭ z usich hišpanskich uniwersytetaŭ. Centr hetaj arhanizacyi znachodzicca ũ Madrycie. Arhanizacyja heta wydała tak-ža swaju sprawozdaŭčuju časopiś za 1926-27 h.

Pastyrskija Listy Austryjackich i Niamieckich Biskupaŭ. Arcybiskupy i biskupy Austryi z pryčyny wialikaha postu, wydali supolny pastyrski list, u jakim asabliwaju zwaračywajuć uwahu na apieku nad dziećmi. U pieršaj čaści listu haworycca ab asabliwaj uwazie Chrystusa da dziećci, u druhoj pradstaŭлены wialikija zadańni apieki nad dziećmi, a ũ trećciaj — roźnyja sposaby chryścijanskaha ũzhadawańnia dziećci. Toje samaje zrabili i Biskupy Niamieckija, tolki koźny pa asobku. Znachodzim u ich Listoch takija cikawyje temy, jak „Kryžowaja daroha i jaje značeńnie dla našych časaŭ“, „Zadańni katalickaha duchawienstwa ũ našych časaŭ“, „Što daje nam katalicki kaścioł“ i inš.

Papieski Instytut Chryścijanskaj Archeolohii. 12 lutaha s. h. u hadoŭščynu Karanacyi Sw. Ajca, pry ũčaści dyplomatyčnaha korpusu, pradstaŭnikoŭ nawukowych ustanowaŭ i inš. bylo ũ Rymie pašwiačana ũračysta nowaje pamiaščeńnie dla Papieskaha Instytutu Chryścijanskaj Archeolohii.

„Russicum“. Staršynia Papieskaj Kamisyi dla spraŭ rasiejskich Kardynał Sincero ũ prysutnaści mnohich Kardynałaŭ i prałataŭ pašwiaciŭ wuhławy kamień pad pamiaščeńnie, u jakim maje być seminarija dla katalikoŭ rasiejcaŭ, jakoje budzie zwacca „Russicum“. Biskup D' Herbiŭny, dyrektor papieskaha ũschodniaha Instytutu, na hetaj ũračystaści mieŭ pramowu, u jakoj žwiar-

c) Chryścijanskaje paniaćcie ab Bohu.

Majučy takija paniaćci ab Bohu, da jakich čalawiek moža dajsci swaimi siłami, cikawa papytać siabie, — a jak heta Chrystus wučyŭ ab Bohu, što kaža ab hetym Jaho swiataja Ewanelija, Nowy Testamant Pisańnia św., kali ũžo abmieniem Stary? Adčyniem św. Jana i čytajma:

Boh jość duch (4, 24), Boh jość swietłaść, anijakaj ciemry ũ Im niama (1. Jan. 1, 5), Boh jość žyćcio, a hetaje žyćcio jość swietłaściu dla ludziej (1, 4), Boh Alpha i Omega, Pačatak i Kaniec (Apoc. 1, 8), Boh jość Ajcom dla ũsich, Miłaściu, Praŭdaj, Darohaj i h. d.

Što znača, što Boh, pawodle Nowaha Testamantu, jość duch, žyćcio, miłaść, pačatak i kaniec? Duch. My ludzi — z duży i cieła, lepš razumiejem, što jość cieła, čym što jość duch, i hatowy ũsie mieryć, nawat ducha, mierkaj cieła. Kažuć ludzi časta — jaki tam duch! nihto ducha nia bačyŭ ani złaŭiŭ. Peŭnie-ž taki-b tam i duch byŭ, kab jaho možna bylo ũbačyć i złaŭić! Reć celaja, laśnie ũ tym, što duch jość taki byt, katoraha zmysłami adčuć nielha, a možna tolki pa-

niać rozumam. Šmiešna bylo-b, kab nos skazaŭ: „jaki tam hołas, abo swiatło; ja nikoli hołasu ani swiatła nia niuchaŭ!“ Zališnie ciesnym bylo-b žyćcio, kab usio tolki nosam mieryłasja, zališnie wuzki byŭ-by swiet, kali-b tolki my jaho chacieli zmysłami (ciełam) wymieryć i wyčerpać. Du ch jość, i lepš jość jak cieła, materyja, bo nie mianajecca tak jak cieła. Jak my bolš, tak skazać, pryznajom cieła jak ducha, tak narody ũschodnija (Indyja), na't dzikija, bolš pryznajuć ducha. Kali niejkamu dzikaru adzin misjaner skazaŭ: „Na što stawiš na mahile kašu, heta-ž nia duch, ale sabaki žjaduć“ — toj adkazaŭ. „Jaki-ž ty durny, sabaki žjaduć pawaloku, katoruju ty bačyš, a duch zabiare sabie toje, čaho ty nia bačyš“. Jość roznyja duchi, ale jany ničoha z cieła nia majuć. Boh jość najwyšejšy, najčyściejšy Duch. Boh maje ũ sabie žyćcio i hetaje žyćcio z miłaści daje nam, jość našym pačatkam i metaj. Boh-bačka! kaža i naša przykazka; Boh jość našym swiatłom, šwiećić u ciemrach našaha žyćcia, a ciemry Jaho nie ahornuć; biaszilna zło, z nami Boh, a z Im i my možam być i swietły i bahaty i duży!

nuŭ uwahu na wialikija zadaŭni hetaj ustanowy dla dabra duš šmat miljonnaha rasiejskaha narodu.

Pratesty prociŭ prasledawaŭnia kaścioła ŭ Meksycy. Niabywały ŭcišk kaścioła ŭ Meksycy pačynaŭje zwaračywać na siabie ŭwahu usiaho cywilizawanaha świetu. Šmat dzie adbywajucca z hetaj pryčyny zborni i prymajucca na ich pratesty prociŭ Meksykanskich hwałtaŭ. Padobnyja pratesty spatykajem u Anhlii, Amerycy, Polščy, Niamiečcyńnie, Belhii, Rumynii i inš.

Katalickašć u Holandyi. Holandyja maje ŭsich žycharoŭ 5,900,000, z jakich 2,500,000 kataliki. Katalickaje tam žyćcio raźwiwajeccca duža pamysna. Lik studentaŭ teolohii ad 1921 h. uzros z 3.700 na 5.700, lik kandydataŭ da stanu duchoŭnaha z 1.600 dajšoŭ da 2.000. U 1200 parafijach Holandskich pracuje ciapier 5,000 ksian-dzoŭ. Kožnaja parafija maje siarednim 5,000 duš. Maje tak-ža Holandyja 1500 misyjaneraŭ.

Wiernašć św. Ajcu u Francyi. Stałaja wiernašć Francyi Apostalskaj stality jošć zjawišćam tradycyjnym. Dyk słušna Ajciec św. Pius XI na pačatku swajho pontyfikatu nazwaŭ Francyju „staršaj dačkoj kaścioła“. Paŭstaje ciapier tam arhanizacyja, metaj jakoj jošć najšcyrejšaja služba Papiežu. Najbolšuju ŭ hetym dziejašć prajaŭlaje moładź. Jana ŭ apošnija tydni arhanizawała tawarystwa „Dabrawolcaŭ Papieža“. Metaj hetaha tawarystwa jošć uzmacnić u sercach usich katalikoŭ Francyi pačućcio zrozumieŭnia i miłašci dla Kaścioła ŭ asobie Jaho Haławy.

Niemožna malicca. Narodny kamisar sprawiadliwašci SSRR wydaŭ zahad, katory zabaranaje ŭsiakija relihijnyja praktyki ŭ sawieckich lakarniach, jak dziaržaŭnych tak i inšych. Zahad hety majeć na mecje pazbawić umirajučych chworych apieki kaścielnaj u sawieckich balnicach.

Relihija ŭ Juhasławii. U dakładzie, jaki ministar unutranych spraŭ Juhasławii zrabiŭ finansawaj komisii Parlamantu u Bielhradzie, roznyja wyznaŭnia ŭ hetym kraji tak wyhladajuć: Prawasłaŭnych — 5.602.627, katalikoŭ 4.776.751, mahametan 1.337.687, pratestantaŭ 216.817, żydoŭ 54.159 i starakatalikoŭ 41.400.

Prychilnašć da katalictwa ŭ Afrycy. Biskup Algierski piša ŭ swaim lišcie, što z usich bližu miestaŭ i wiosak swajej niewialickaj dyecezyi atrymliwaje paciašajučyja wiestki. Widać, što biełyja ajcy i siostry što raz to bolš prychiahiwajuc da siabie sercy mahametanskich žycharoŭ, bo tam, dzie da hetaha času poŭna bylo nienawišci, pačynaŭje akazywacca prychilnašć i skłonnašć da katalicyzmu. U školy misyjnyja ŭ Algiiery, achwotna iduć; asabliwa dzieci znakamitych mahametan. U niekatorych školach možna bylo ŭžo prystupić da publičnaha nawučaŭnia katalictwa, a da hetaha času musili ahraŭničacca tolki ahulnymi praŭdami, kab nie dražnić fanatyzmu mahametan.

Pałažeŭnie katalickich misyjaŭ. Pad kaniec 1927 h. pawodle „Osserwatore Romano“ 8 studnia 1928h. — bylo 412 misyjnych akruhoŭ, ci bolš na 20, jak u 1926 h. U hetaj ličbie jošć adzin patryjarchat (Jeruzolima,) 29 archidycezyjaŭ, 67 dyecezyjaŭ, 3 apactwy, 213 wikarjataŭ, 90 prefektur, adna prałatura i 8 misyjaŭ zwyčajnych —

Relihija ŭ św. Ziamli. Pawodle astatnich padličeŭniaŭ u Palestynie jošć 78.000 chryścijan (katalikoŭ, prawasłaŭnych i pratestantaŭ), 641,000 mahametan i 158,000 żydoŭ. Na 739 škol — uradowych pad kaniec 1926 h. bylo 314.

Palohki katalictwu u Šwecyi. U najbližejšym čacie šwedzki parlamant dumaje zaniacca projektam, pryznajučym katalikom peŭnyja ablahčeŭni ŭ sučasnym praŭnym stanie. Hałoŭnyja

JOSEF OBR.

Relihijnaja roŭnadušnašć.

Čaławiek składajeccca z dźwioch častkaŭ: cieła i dušy. Kali tolki adlučycca duša ad cieła, cieła pałožać u mahiłu, spoŭniacca ab jom wiečnyja słowy: „Popiełam ty jošć i popiełam budzieš“. Duša atrymaje swaju płatu na sudzie. Woš dziela čaho abawiazkam kožnaha chryścijanina jošć — zwiartać uwahu pilnuju na swajo duchowaje žyćcio, kab zašiody być u zhodzie z chryścijanskim zakonam, jakoha fundamentam jošć nawuka Chrystusawa.

Pilnym wykonywaŭniem relihijnych abawiazkaŭ chryścijanin musić roźnicca ad tych ludziej, jakim relihija jošć prywatnaju sprawaju. Istotnamu chryścijaninu relihija nia jošć prywatnaju sprawaju, ale pieršym i najhałatniejšym abawiazkam abarony dušy swajej. Najlepšym aružžam prociŭ štodziennaj niawiery jošć wiera, wiera świadomaja, a nie relihijnaja roŭnadušnašć, jakaja wiadzie da ŭsialakaj slabašci. Relihijnaj roŭnadušnašćaj zabiwajemo toje pryho-

žaje duchowaje žyćcio, jakoje daje nam istotnaja wiera. Bolej Boha, boleji wiery patreba siaŭniaš-niamu žyćciu, a zadaŭnie paznać Boha, jošć pieršym zadaŭniem duchowaha žyćcia.

Relihijnaja roŭnadušnašć jošć najwialikšym niepryjacielem kožnaha narodu, z jakoha pływuc charakternyja zjawy maralnaha ŭpadku; relihijnaja niaŭwaha, ci roŭnadušnašć wiadzie da ŭpadku čaławiečaha charakteru. I kali-by čaławiek byŭ najlepšym, kab miljony razoŭ paklikaŭsia na swaje dobryja starony, ale kali jany nia jošć zbudawany na praŭdziwaj wiery, jošć wybudawanyja na piasku, to jany padobnyja da taje trašćiny, jakuju wiecier na ŭsie baki chilaje, aź narešci zlomić. Chto-ž sabie ŭświadomić istotnuju wieru — jana jošć jamu zarukaju, možna jamu wieruć, jon nas nie zmanie, jak taksama jaho nie zmanie toje, u što jon wiera i što jamu daje siłu i paciechu ŭ čacie najwialikšaha ździeku i ciarpieŭnia. Woš-ža hetakaje zaruki pry relihijnaj niaŭwazie nia možna wymahać. A dziela hetaha duža tannym i demahahičnym sposabam jošć, zaraz plawać na Kaścioł, kali niejki katalik z metryki niekaha abkradzie i kazać, što hetkim jošć

punkty projektu następują: 1) da pryniaćcia katalictwa chopić dwurazowaje pawiadamleńnie ab hetym urad parafijalny; 2) tolki ministry wyznańnia ũ i sprawiadliwaści musiać być pratestantami, inšyja uradoŭcy nia traciać stanowišča, pierachodziaćy ũ katalictwa; 3) kataliki buduć mahčy zakładać swaje školy. Projekt nie pazwalaje jašče (biaz specyjalnaha dazwołu karala) mieć katalickamu kaściołu ũłasnaść niaruchomuju ũ Šwecyi, a tak-ža nie dazwalaje prybywać u hety kraj zakonnikam.

Wyniki hwaŭtaŭ. Prociŭreligijny muzej u Pietrahradzie ahaŭasiŭ nastupnaju statystyku začynienych i skasawanych świątyniaŭ u Rasiei: 5,4 proc. kaściołaŭ prawasłaŭnych, 6,8 proc. katalickich, 4,3 proc. żydoŭskich, 3,6 proc. luterskich, 2,8 proc. starawierskich, 3,4 proc. mahametanskich i 6,4 proc. damoŭ malitwy baptystaŭ.

Kanhres Eucharystyčny ũ Afrycy. Pastajanny kamitet kanhresaŭ Eucharystyčnych wybraŭ starażytny horad Karfahien na miesca miżnarodnaha Eucharystyčnaha kanhresu u 1930 h. Adnej z pryčyn hetaha wybaru jość toje, što ad 50 h., ad času jak istnuje ũspomnieny kamitet, Afryka anirazu nia była miejscam Eucharystyčnaha kanhresu. A inšaja-ž pryčyna taja, što ũ 1930 prypadaje 1500-ja hadoŭščyna śmieci św. Auhustyna, wialikaha Apostala Afryki.

Za katalickuju szkołu. Na zborcy katalickaj arhanizacyi ũ Limburhu Biskup Kilian, z pryčyny baraćby za charakter szkoły ũ Niemieččynie, skazaŭ pamiż inšym nastupnaja słowy: „Kali nas pazbawiać wychawańnia chryścijanskaha katalic-

kich dzieciej, budziem zmahacca nadalej. Naš klič: katalickija školy z katalickimi wučycielami dla katalickich dzieciej“.

Prociŭ ahitacyi za biazwyznaniowuja školy Biskup trewirski wydaŭ adozwu, u katoraj hawora: „Tolki da katalickich škol mohuć należyć katalickija dzieci, tolki ũ ich možam pakinuć dzieciej z spakojnym sumleńniem. Dzieła hetaha bački pawinny aścierahacca, kab nie zapiswać swaich dzieciej u biazwyznaniowuju szkołu. Kali heta zrobiać, ściahnuć na siabie wialikuju adkaznaść, a dzieciej addaduć na zmarnawańnie.“

Berlin na čeść Pacelli'aha. Na čeść apostalskaha Nuncyja ũ Berlinie — Pacelli'ha niemieckaje ministerstwa zamiežža, na čale z mistram Stresemann'am, dało pyšny bankiet 6-ha lutaha 1928 hodu. Na bankieci byli amal nia ũsie dyplomatyčnyja pradstaŭniki čužych dziaŭstwaŭ u Berlinie. Niemieččyna duža dobra ũmieje canić pryjacielskaje dačynieńnie z Šw. Stalicaju, bo wiedaje siłu i pawahu pošnijaj.

Katalickaja szkoła ũ zluč. St. Ameryki. Školnaja katalickaja systema ũ materjalistyčnaj Amerycy ũzbudžaje dziwa swajej arhanizacyjaj i daskanalnaścijaj. Katalickaje školnictwa ũ Amerycy majeć 10 tys. ustanou, u jakich pracuje 77 tys. wučyciełaŭ, wučačych paŭtracia miljona dzieciej i wučnioŭskaj moładzi.

Nawučańniem zajmajuca pierawažna zakonnik, ksiandzy i peŭny procant świeckich, katoraja dachodziać siańnia da 9000 asob.

Dahlad nad szkołami należyć da biskupaŭ i probaščaŭ.

kaścielnaje wychawańnie. Čaławiek, jaki ũpadzie ũ religijnuju roŭnadušnaść, kali-b nawat i astawaŭsia katalikom, nia maje žadnaje lučnaści z nawukaju kaścielnaju, jakaja wymahaje pilnaha wykonywańnia religijnych abawiazkaŭ. Takija ludzi naležać da taje hrupy, jakaja zhubiła istotny znak katalickaha chryścijanina.

Rousseau hawora, „Dumaŭ ja, što možna być biaz religii sprawiadliwym čaławiekam, ale ũžo hetak nia dumaju“. Niawiera i wystupańnie z Kaścioła nia jość wynikam wyšejšaje adukacyi, wyšejšaje kultury, bo wučonyja, istotnyja wučonyja, bywajuć duža pabožnymi, wiera ich niaja nie pieraškadžaje im u nawukowaj pracy, bo wiera jość potrebaŭ duży; wieru možna zhubić tolki z pryčyny, jakaja z nawukaju nia maje ničoha supolnaha. Niawiera i wystupańnie z kaścioła jość wynikam religijnaj niaŭwahi. Usie, jakija zhubili wieru, byli kaliści chryścijanami, ale niedachop pahłybleńnia duchowaha žyćcia prywoŭ ich da religijnaj roŭnadušnaści, jak taksama duchowaje adradžeńnie prywoźić ich nazad da wiery. Religijnaj žyćcio musić być publicznym; da abawiazku chryścijanina należyć prawo-

dzie duchowaje adradžeńnie ũ siamji i hramadzianstwie, a tak-ža pahłyblać religijnaje žyćcio. Toj čas, kali na katalika hladzieli na Zachadzie skroź palcy, ũžo minuŭ biezpawarotna. Heta byŭ čas ekzaminu i chto jaho zdaŭ,—zdabyŭ sabie wiečnuju pieramohu. Dyk proć z zatulenaj i schawanaju religijaj, proć z religijnaj roŭnadušnaścij! „Chto da mianie przyznajecca prad ludźmi, da taho i ja przyznajusia prad Ajcom maim, jaki jość u niebie“.

Z českaha *Fr. Hr.*

*****

„MIŁASERDZIE I PRAŬDA NIACHAJ CIABIE NIE PAKIDAJUĆ: ABKRUCI ICH KALA ŠYI SWAJEJ I WYPIŠY ICH NA TABLICY SERCA SWAHO“.

(Kn. Pryp. 3, 3)

*****

Redaktor-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.

Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.

Chronika.

Maryjanskaja Sodalicyja. Haloŭny Ūrad Sodalicyi Marjanskaj u Wilni pastanawiŭ zbudawać swaim koŭštam dom dla metaŭ Tawarystwa. Sučasnyja warunki pracy ŭ Sodalicyi joŭc dosyć ciaŭzkija dzieła niastaćy miejsca na ŭyryeŭszy razwoj ŭyćcia sodalicyjnaha. (Sodalicyja nalićaje bolš jak 600 siabroŭ). Ciapier siabry Sodalicyi prystupili da wykanańnia hetaj dumki. Pieršuju skladku na hetu metu ŭ sumie 1000 zł. daŭ J. E. ks. Arcybiskup Wilenski. Taksama raspačata ŭžo zbornka pamiŭ sodaliŭstaŭ, z katorych koŭny pawinien uniaŭsci pa 100 zł., płaťnych ratami.

Budućy sodalicyjny dom budzie aŭsiarodkam zlučajućym usie Maryjanskija Sodalicyi Wilenskej archidyecezyi.

Litoŭskaje T-wa św. Kazimira. Niadaŭna adbyŭsia hadawy ŭjezd litoŭskaha T-wa św. Kazimira, na katorym staršynŭstawaŭ ks. dr. A. Viskont, znany litoŭski dziejać i pracaućnik Wilenskej Mitrapalitskaj Kuryi. Na ŭjezdzie razhladaŭsia praca Tawarystwa. Z sprawaźdaćy wynikaje, ŭto Tawarystwa maje ŭ dziewiaci pawietach 150 tawaryŭstawaŭ litoŭskaj moładzi z ahułnaj ličbaj siabraŭ 3,810. Bolšaja častka henych tawaryŭstawaŭ maje bibliateki. Centrala wysyłaŭe lektaraŭ, jakija ŭ praciahu hođu pračyťali 117 lekcyjaŭ. Ulada T-wa na hod nastupny astalasia biaz ŭmieny.

Z ŭyćcia Unii. Jak piša „Dz. Wil.“ 5 sakawika h. h. pryňaŭ katalictwa razam z usiej prawasłaŭnaj parafijaj ŭwiaŭŭ. Paŭno z Wałoŭzynskaha pawietu. 10 sakawika ŭ prysutnaŭci J. E. Biskupa Michalkiewiča pierajšli ŭ katalictwa tymčasowy probaŭŭ prawasłaŭny ŭ Zulinie Mikałaj ŭymanski-Dabrawoŭski i dyjakan Mikałaj Smirnoŭ, katoryja pa adbyćciu rekolekcyjaŭ wyjeđuć u Waŭkawysk na parafiju.

U Wilenskej archidyecezyi takim čynam budzie 10 unijackich parafijaŭ.

KALENDARYK

Dni	N. styl	St. styl	Rymska - katal.	Hreka - katal.
S.	21	8	Benedykta op.	Teofilakta
Č.	22	9	Kaciaryny	+ 40 muč. u Sewastii
P.	23	10	Feliksa m.	Kondrata i druŭ.
S.	24	11	Habryela arch.	Sofronija patr.
N.	25	12	+ 3 n. postu. ŭwiasław. N. P. M.	Teofana
P.	26	13	Emanuela, Tekli	Pier. moč. p. Nikofora
A.	27	14	Jana z D.	Benedykta
S.	28	15	Jana Kapistrana	Pakł. Ahapija
Č.	29	16	Aŭstacha	Sawina i Jul. muč.
P.	30	17	Anieli ŭd.	Alaksieja prp.
S.	31	18	Balbiny	Kiryła Eruc. św.
N.	1	19	+ N. Wierbnaja. Hu- hona b.	Daryi muč.
P.	2	20	Pranciŭski z Paŭli	Joanna, Siarhieja muč.
A.	3	21	Ryŭarda	Jakuba

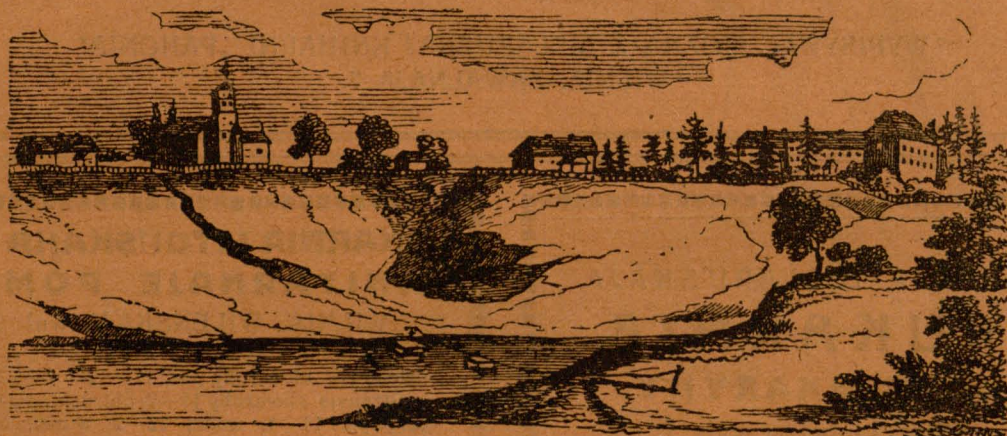
Źarty:

U ŭcyraj družbie.

- Bratok, raźmiani mnie 20 zlotych.
- Dawaj!
- Nie, ty daj drobnymi ciapier, a ja tabie zaŭtra addam celuju bumaŭzku, bo zabyŭsia jaje ŭ chacie.
- Dyk i ja zabyŭsia ŭ chacie drobnych.

Radyjo.

- Januk, čaho ty staiŭ, raziawiŭŭŭ lapu?
- Nie pieraŭkadŭaj! Sluchaju radyjo: kaŭcuć, ŭto puŭcili niejkija fali, dyk i na wiosce budzie čuwać, ŭto jany tam u Wilni nabaltajuć.

PAŠTOWAJA SKRYNKA.

Klaštár a. a Oblataŭ u P.: Pawodle prysłanych nam adrasoŭ „Chr. D.“ wysyłam. Kalendary pasyłam tak-ža. Naležnaść atrymali. Dziakujem.

M. H. u S.: Praždu Wy pišycie ũ swajej pisulcy. Što budzie možna — zrobimo. Ab inšych sprawach dawiej dajeciesia z kartački, jakuju my Wam paslali.

F. H. u P.: Nia spyniam. Jak pabahaciejecie — pryšlicio paru załatowak.

X. Y. Z.: Atrymali, dziakujem, budziem karystać.

F. A u D.: Atrymali, dziakujem, nadrukujem.

Dr. M. A.: Praciah ab Bohu atrymali. Było-b duža pažadana, kab chutčej pryslali ũsio. My z Wašaj pracy zrobim asobnuju adbitku.

Ks. P. T. u D.: Atrymali ũsio, dziakujem.

Ks. Dr. J. R. u B.: Praciah Wašaj pracy atrymali. Dziakujem. U minulym numary nie nadrukawali, bo tak wypala. Dalej budziem źmiašćać zaŭsiody. Z pracy Wašaj zrobimo adbitku.

B. W. u N.-M.: Prošbu Wašu my spoŭnili. Ci atrymliwajecie našu časopiš?

J. U. u O.: „Chr. D.“ pasyłam.
B. M. u S.: 1 zł. 80 hr. atrymali, hazetu wysyłam.

Ks. F. O. u U.: 20 zł. atrymali, duža Wam udziačny za padmohu.

Ks. J. H. u D.: Za 50 zł. wialikaje Wam dziakuj. Kali-b usie našy čytačy tak jak Wy rupilisia ab „Chr. D.“, dyk dobra jana mielasia-b!

Ks. ks. St. H. u W. i J. B. u D.-H.: Pa 10 zł atrymali. Dziakujem.

Ks. W. Š.: Za 30 zł. dziakujem.

St. Z. u B.: 2 zł. atrymali, hazetu pasyłam.

Ks. St. Ch. u K.: Padpisku na paŭhoda 4 zł. atrymali, dziakujem, hazetu pasyłam.

P. K. S. u P.: Za padpisku 8 zł. dziakujem, „Chr. D.“ wysyłam.

Ks. Fr. Č. u W.: Za 15 zł. duža dziakujem.

Ks. Fr. B. u P.: „Chr. D.“ wysyłam.

J. C. u M.: Škada, što Wy nia możacie zapłacić za „Chr. D.“ spadziajomsia, što zaplacicie, jak budziecie mahčy, wysylki hazetu nia spyniam.

KNIŹKI WYDAWIECTWA „KRYNICY“.

Stepowič K. Ks. (Kazimir Swajak) — Hołas Dušy (malitwienik dla Bielarusau-Katalikoŭ)	1-2 zł.
Ziaziula A. — Alenčyna wiasielle	0.30
Bylina J. — Wybary Staršyni (wiaskowaja trahi-kamedyja ũ 3-ch akt.)	0.40
Kraskoŭski A. d-r — Bielaruskija lakarskija ziołki	0.30
Bobič I. ks. d-r — Niadzielašnja Ewanhieli i Nawuki ũ 3 častkach	3.00
Hałubianka-Bučynskaja M. — Alkohol i baračba z im	0.40
Jrgensen J. — Prypowieści (pierakład X.P.T.)	0.50
Hrynkiewič St. — Arlanio	0.50
Ab teatry	0.50
Žanimstwa pa radjo	0.50
Narod (razwažaŭni nad pajmom nacyjanalnaści)	0.30
Rešeć ks. d-r — Bielaruskaja Katechizmoŭka	0.20
Salaŭjowa P. (Allegro) — Cudoŭnaja Noč, pjesa wieršam dla dziciačaha teatru (pieraklaŭ S. Piajun)	0.50
Kazłoŭščyk Ul. — Fizičnaje wychawaŭnie hramadzianstwa	0.50
Stankiewič Ad. Ks. — D-r Fr. Skaryna, pieršy drukar bielaruski	1.00

WYPISYWAĆ MOZNA Z BIEŁARUSKAJ KNIHARNI „PAHONIA“
WILNIA, ZAWALNAJA 7.

PIERŠAJA BIEŁARUSKAJA

DRUKARNIA

Im. FR. SKARYNY

u Wilni, Ludwisarskaja 1.

Pryjmaje zakazy na ũsialakija drukarskija roboty ũ rožnych mowach (knižki, brašury, hazety, afišy, kancelarskija blanki i inšyja).

CENY KONKURENCYJNYJA.

Spaŭnieŭnie zakazaŭ chutkaje i sumlennaje.

**LAKARNIA LITOUŠKAHA T-wa
SANITARNAJE POMAČY**

WILNIA, WILENSKAJA wul. 28.

U ambulatorii pryjmajuć daktary spetsyjalisty: dziciačyja chwaroby ad 11—12 i 2—2.30 m.; unutranyja chwaroby 11—2; chirurgičnyja 1—2; žanočyja 11—1; wačej 12—2; wušej, nosa i horła 2—3; zuboŭ 10—11; skury i weneryčnyja 2—2.30; nerwaŭ 1—2.

U lakarni addziely: unutrany, chirurgičny, ginekolohičny i RADZILNY.

KABINET

RENTGENA I ELEKTRA-MEDYČNY.

Lačenne pramienniami, fatarafawaŭnie, prašwiatlaŭnie, elektryčny masaž.